

MÔNG KÝ SLAY

MODULE TH

4

**MÔI TRƯỜNG
DẠY HỌC
LỚP GHÉP**

A. GIỚI THIỆU TỔNG QUAN

Module này giới thiệu chung về lớp ghép (LG), kĩ thuật dạy học LG; môi trường dạy học LG và một số kĩ thuật xây dựng không gian dạy học LG, tạo điều kiện cho GV hiểu vai trò đặc biệt quan trọng của người dạy trong xây dựng môi trường dạy học LG có hiệu quả, có định hướng nghiên cứu và hiểu rõ thế nào là môi trường dạy học LG, không gian hoạt động của GV và HS trong phòng học cũng như trong môi trường xung quanh; GV biết tổ chức và hướng dẫn HS xây dựng, tổ chức không gian phòng học ở một số giờ học cụ thể. Module này tạo điều kiện cho học viên (HV) có định hướng nghiên cứu để dàng các module khác.

Module gồm ba nội dung: Khái niệm LG và dạy học LG; Môi trường học tập lớp ghép; Vai trò của giáo viên trong việc xây dựng môi trường dạy học lớp ghép có hiệu quả. Những nội dung này được trình bày thông qua các hành động cá nhân như suy nghĩ, so sánh, hỏi tương, phân tích, đọc, ghi chép, trao đổi với đồng nghiệp... và các thông tin theo các hoạt động đáp ứng ba nội dung nêu trên.

B. MỤC TIÊU

I. KIẾN THỨC

- Hiểu được những đặc trưng cơ bản của “lớp ghép” so với “lớp đơn”.
- Hiểu được môi trường dạy lớp ghép và mô tả được môi trường vật chất trong dạy học LG.

II. KĨ NĂNG

Có thể sắp xếp không gian LG phù hợp với hoàn cảnh thực tế của lớp học.

III. THÁI ĐỘ

Có tinh thần chủ động, linh hoạt, sáng tạo, hợp tác có trách nhiệm trong việc xây dựng môi trường LG.

C. NỘI DUNG

Nội dung 1

KHÁI NIỆM LỚP GHÉP VÀ DẠY HỌC LỚP GHÉP

Hoạt động 1. Tìm hiểu khái niệm lớp ghép và dạy học lớp ghép

NHIỆM VỤ

1.1. Nghiên cứu cá nhân, trả lời câu hỏi

- HV đọc các câu mô tả về LG ở dưới để chọn ý kiến mà HV cho là phù hợp nhất:
 - + Là lớp học được ghép từ vài lớp cùng trình độ (TĐ) để dạy học.
 - + Là lớp học ghép HS vài lớp ở cùng TĐ để dạy học một số chuyên đề.
 - + Là lớp học gồm HS ở các lớp có TĐ khác nhau ghép lại để dạy học.
 - + Là lớp học ghép HS các lớp có TĐ khác nhau lại để cùng học một số chủ đề.
- Hoặc theo HV, LG là

1.2. Đọc thông tin phản hồi dưới đây, đối chiếu và hoàn thiện ý kiến của mình

THÔNG TIN PHẢN HỒI

Thế nào là lớp ghép và dạy học lớp ghép?

Dạy học lớp ghép (DHLG) là một hình thức tổ chức dạy học mà một GV có trách nhiệm tổ chức dạy học cho HS ở hai hay nhiều trình độ khác nhau đạt đến những mục tiêu giáo dục đã đặt ra.

Như vậy, LG là lớp học gồm HS ở các trình độ (TĐ) khác nhau và trong mỗi lớp có hai hay vài nhóm trình độ (NTĐ) khác nhau. Hình thức dạy học LG khác với hình thức tổ chức dạy học phổ biến ở nước ta hiện nay ở chỗ, trong mỗi LG có một GV, cùng một lúc dạy HS ở các TĐ khác nhau. Định nghĩa trên cũng nhấn mạnh, người GV cùng một lúc phải tổ chức cho HS các NTĐ học tập, đồng thời cũng làm rõ đặc điểm của LG về sự đa dạng của mục tiêu giáo dục HS ở các NTĐ khác nhau. Do vậy, có rất nhiều yêu cầu đặt ra cho người GV dạy LG trong công tác tổ chức dạy học.

Dạy học LG ở nước ta đã có lịch sử từ khá lâu. Ngày nay, LG chủ yếu được thấy ở những vùng xa xôi hẻo lánh, dân cư thưa thớt với đa số HS là người dân tộc thiểu số. Các LG được thành lập ở những thôn xóm, bản làng để thu hút trẻ em trong độ tuổi đi học trong cộng đồng đến trường học mà không phải đi xa nên tránh được những rủi ro trên quãng đường đi học cho các em. Trong hoàn cảnh thiếu GV, thiếu phòng học, tổ chức cho các trẻ em ở một vài NTĐ cùng học với nhau trong một lớp do một GV quản lí được coi là hình thức tổ chức dạy học tiết kiệm và phù hợp nhất. Trong những năm qua, LG đã góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục cho mọi người cũng như mục tiêu phổ cập giáo dục tiểu học cho trẻ em những vùng khó khăn.

Lớp ghép có thể gồm 2, 3, 4 hay thậm chí 5 NTĐ cùng học với nhau, nhưng phổ biến là các lớp ghép có 2 NTĐ. Các LG có thể gồm các NTĐ sát nhau như LG 1 + 2, 1 + 2 + 3, 2 + 3 hoặc 3 + 4 + 5; cũng có LG gồm các NTĐ không liền nhau, ví dụ: 1 + 4, 2 + 5 hoặc 1 + 2 + 4. Trong thực tế, các LG gồm các NTĐ liền nhau ở đầu cấp Tiểu học chiếm tỉ lệ cao nhất.

Hoạt động 2. Phân biệt sự khác nhau giữa lớp ghép và lớp đơn

NHIỆM VỤ

1.1. Hồi tưởng, so sánh và ghi các ý kiến

- a) HV xây dựng bảng để chỉ ra những điểm khác nhau cơ bản giữa dạy học ở LG và dạy học ở lớp đơn.

Các tiêu chí so sánh	Lớp đơn	Lớp ghép
Đặc điểm về HS	-	-
	-	-
Đặc điểm về GV	-	-
	-	-

- b) Từ những đặc điểm trên, HV hãy chỉ ra những nhiệm vụ đặt ra cho người GV trong việc tổ chức dạy học LG:

1.2. Đọc thông tin phản hồi dưới đây và hoàn thiện ý kiến của mình

THÔNG TIN PHẢN HỒI

Trong LG, HS ở các NTĐ khác nhau nên có độ tuổi khác nhau và khả năng khác nhau. Vì thế, môi trường LG có những đặc điểm của một xã hội hay một gia đình: có người lớn tuổi hơn, có người ít tuổi hơn, có người có khả năng hơn và có người kém hơn cùng hoạt động và sinh hoạt chung. Chính những đặc điểm này sẽ tạo điều kiện để khuyến khích các em quan tâm, giúp đỡ và hỗ trợ lẫn nhau trong học tập và trong cuộc sống.

Ở nước ta, LG có các nhóm HS ở những TĐ khác nhau nên các em theo học những chương trình và mục tiêu riêng, do vậy nhiệm vụ học tập và các hoạt động của HS trong cùng một LG cũng khác nhau. Chính sự đa dạng này đòi hỏi LG phải được trang bị những nguồn tài liệu và đồ dùng dạy học hết sức phong phú để đáp ứng được các nhu cầu đa dạng của HS.

Trong LG, một GV có trách nhiệm chuyên môn đối với một vài NTĐ khác nhau nên không thể cùng một lúc giảng dạy trực tiếp cho tất cả các nhóm mà phải phối hợp tổ chức đan xen các hoạt động dạy của thầy với các hoạt động độc lập của trò; hình thành và rèn luyện những kĩ năng học tập tự lập của HS trong môi trường LG từ rất sớm.

Hoạt động 3. Cách kết hợp chương trình để dạy học lớp ghép

NHIỆM VỤ

1.1. Hồi tưởng, ghi các ý kiến vào bảng

- a) HV suy nghĩ về việc tổ chức dạy học ở LG, đưa ra các phương án phối hợp hai chương trình để dạy trong một LG.

-
-
-
-

- b) HV dựa trên kinh nghiệm chuyên môn của mình để chỉ ra những thuận lợi và khó khăn cơ bản của mỗi cách kết hợp chương trình dạy mà mình đã đưa ra.

Kết hợp chương trình để dạy học	Thuận lợi	Khó khăn	Giải pháp
- -	- -	- -	- -
- -	- -	- -	- -
- -	- -	- -	- -
- -	- -	- -	- -

1.2. Đọc thông tin phản hồi dưới đây và hoàn thiện ý kiến của mình

THÔNG TIN PHẢN HỒI

Hiện nay ở nước ta, hình thức dạy học lớp đơn là tiêu chuẩn để thiết kế chương trình, SGK và hệ thống đánh giá. GV ở các LG cũng sử dụng chung những tài liệu và phương tiện, đồ dùng dạy học được thiết kế cho lớp đơn trong hoàn cảnh LG của mình. Trong một LG có hai hay nhiều TĐ, GV cùng một lúc phải đảm bảo thực hiện hai hay nhiều chương trình biên soạn cho từng TĐ có trong lớp mình. Điều đó có nghĩa là GV phải chuẩn bị bài dạy và tổ chức các hoạt động học tập để các NTĐ khác nhau đều thực hiện được những mục tiêu đặt ra. Có rất nhiều cách cấu trúc chương trình và sắp xếp thời khoá biểu khác nhau để dạy trong LG. Có một số cách chính sau:

- a) Cùng một tiết học, các NTĐ học các môn khác nhau, tức là trong lớp mỗi NTĐ học một bài riêng của những môn khác nhau trong chương trình của mình.
- b) Cùng một tiết học, các NTĐ trong lớp cùng học một môn nhưng các bài khác nhau trong chương trình riêng của TĐ lớp mình.
- c) Một bài chung được dạy cho các NTĐ có trong lớp, tức là các NTĐ trong LG sẽ được dạy chung một bài hay một chủ đề nhưng có sự phân hoá trình độ.

Cách phối hợp chương trình thứ nhất sẽ đảm bảo cho việc thực hiện các mục tiêu giáo dục theo TĐ. Vì thế, HS đang học trong lớp đơn có thể chuyển sang học ở LG hoặc ngược lại, HS đang học ở LG có thể chuyển sang học lớp đơn một cách dễ dàng. Tuy nhiên, do các nhóm học các bài khác nhau nên HS có những nhiệm vụ riêng và khó có thể tổ chức các hoạt động chung của HS ở các NTĐ với nhau. Kiểu tổ chức dạy học này buộc GV phải chuẩn bị bài dạy nhiều hơn và điều khiển lớp học vất vả hơn, nó còn làm cho các NTĐ trong lớp phải chia nhau lượng thời gian làm việc với GV.

Kiểu phối hợp chương trình thứ hai sẽ giúp GV tập trung được vào những nội dung gần nhau, nhưng hoạt động của GV và HS không có gì khác với cách phối hợp chương trình dạy ở kiểu thứ nhất, tức là các nhóm HS không có những hoạt động chung trong giờ học mặc dù học chung trong cùng một lớp.

Kiểu phối hợp chương trình thứ ba sẽ giảm nhẹ được công việc chuẩn bị và điều khiển giờ học của GV cho các NTĐ trong LG. Quan trọng hơn, kiểu dạy phối hợp chương trình này sẽ cho phép tổ chức học tập của HS trong LG như một đơn vị học tập thống nhất.

Trong ba kiểu phối hợp chương trình để dạy trong LG, kiểu thứ nhất được sử dụng khá rộng rãi. Các GV lựa chọn các môn học hay các bài học đòi hỏi việc giảng giải và hướng dẫn cận kề của GV để ghép dạy với các môn hay các bài “nhẹ” hơn mà HS có thể tự quản lí và giải quyết được. Kiểu phối hợp chương trình thứ ba thường được sử dụng cho môn Nghệ thuật, Tự nhiên và Xã hội, hay Khoa học.

Phổ biến hiện nay, GV sử dụng một chương trình lớp đơn để dạy chung cho các NTĐ khác nhau trong LG. Đây là kiểu phối hợp được GV xem là nhẹ nhàng nhất vì các NTĐ được dạy như một đơn vị học tập nhưng nó không đáp ứng được các mục tiêu cho từng TĐ. Kiểu dạy này đòi hỏi phải có những hoạt động hỗ trợ khác như cấu trúc lại chương trình, xây dựng những hệ thống hoạt động và nhiệm vụ phân hoá theo TĐ cho các HS trong LG.

Thực tế cho thấy là các GV thường sắp xếp xen kẽ các kiểu phối hợp chương trình để trong một buổi học có lúc cả lớp học chung, có lúc từng NTĐ học riêng với nhau.

Hoạt động 4. Tìm hiểu các hình thức tổ chức dạy học ở lớp ghép

NHIỆM VỤ

1.1. Dựa vào hiểu biết của mình, hãy làm các bài tập sau (Đánh dấu + vào đầu dòng những ý phù hợp với suy nghĩ của bạn).

a) Các hình thức tổ chức học tập cho HS trong LG:

- Một HS điều khiển cả NTĐ thực hiện một số kĩ năng nào đó;
- HS cùng học tập và làm những công việc với các bạn trong nhóm nhỏ.
- Từng cá nhân HS thực hiện những nhiệm vụ được giao.
- GV làm việc với từng HS.

b) Các hình thức tổ chức dạy học trong LG:

- Tổ chức dạy học chung cả lớp.
- Tổ chức dạy học cho từng nhóm trình độ.
- Dạy học trực tiếp cho cá nhân.
- Dạy học theo nhóm nhỏ.
- Tổ chức hoạt động học tập độc lập của học sinh.
- Dạy học phân hoá.

c) Hãy ghi tiếp những điều kiện để GV thực hiện dạy học trực tiếp với các NTĐ:

- GV phải di chuyển liên tục giữa các nhóm.
- Ở mỗi NTĐ hoạt động tương tác giữa GV và HS lần lượt chỉ diễn ra trong thời gian ngắn.
- GV giao cho HS những nhiệm vụ cá nhân hay của nhóm.
-
-
-

d) HV ghi tiếp những ý sau theo sự hiểu biết và kinh nghiệm của mình:
Trong dạy học theo nhóm,

– GV có thể giao cho từng HS làm các việc như:

.....

– GV có thể giao cho HS khá trong nhóm làm những việc như:

.....

– GV có thể giao cho các nhóm nhỏ HS làm các việc như:

.....

– Hai HS ngồi gần nhau có thể:

.....

– HS yếu có thể nhận được sự giúp đỡ từ:

.....

1.2. Đọc thông tin dưới đây và hoàn chỉnh ý kiến của mình

THÔNG TIN PHẢN HỒI

Trong dạy học hiện đại, người ta đề cao vai trò của người GV trong việc tổ chức, hướng dẫn hoạt động học tập của HS hơn là việc cung cấp cho HS những kiến thức có sẵn trong các sách giáo khoa hay sách hướng dẫn. Người GV giỏi là người biết đặt ra những câu hỏi, nêu ra những vấn đề và đưa ra những gợi ý hợp lý để khuyến khích HS có nhu cầu và tự giác tìm kiếm tri thức, suy nghĩ sáng tạo và thực hành những thao tác để có thể giải quyết những vấn đề được đưa ra. Hình ảnh người GV trên tay cầm cuốn sách để đọc cho HS nghe rồi chép lại đã làm hạ thấp giá trị của người GV trong dạy học. Người GV cần phải là người giúp các em chiếm lĩnh tri thức và có những kĩ năng cần thiết để vươn tới những giá trị của nhân loại.

Với vai trò của người tổ chức hoạt động trong LG, GV có thể sử dụng rất nhiều các hình thức tổ chức dạy học khác nhau để đáp ứng những nhu cầu và sự phát triển khác nhau của các cá nhân. Bên cạnh hình thức trực tiếp giảng bài cho cả lớp, cho từng NTĐ, hay cho từng cá nhân, GV còn có thể tổ chức những hình thức học tập khác: một HS điều khiển cả NTĐ thực hiện một số kĩ năng nào đó; HS cùng học tập và làm những công việc với các bạn trong những nhóm nhỏ gồm hai hay một vài em; hoặc từng cá nhân HS thực hiện những nhiệm vụ được giao. Tùy theo nội dung bài học và những mục đích giáo dục đặt ra, GV sẽ lựa chọn các hình

thức tổ chức dạy học cho thích hợp. Có một số hình thức tổ chức dạy học chủ yếu sau thường được dùng trong LG:

Tổ chức dạy học chung cả lớp

Dạy học chung cả lớp là cách thức có hiệu quả để chuyển tải những kiến thức, thông tin đến được một số lượng lớn người nghe cùng một lúc. Hình thức này thường được sử dụng để giới thiệu những vấn đề chung trong nội dung chương trình hay để HS cùng thảo luận những chủ đề có liên quan đến kinh nghiệm, kiến thức của nhiều người. Hình thức tổ chức này thường được dùng khi mở đầu và kết thúc của mỗi tiết, mỗi buổi học hay trong dạy các môn học đòi hỏi phải trình bày những thông tin chung cho HS của các NTĐ, ví dụ như hát, kể chuyện, đạo đức, thể dục và những hoạt động vui chơi, tham quan, lao động.

Tổ chức dạy học chung cho cả LG sẽ giúp GV giảm được số lượng giáo án phải soạn và có thể tập trung vào điều khiển các hoạt động của HS trong giờ học như một đơn vị lớp học thống nhất. Tuy nhiên, hình thức tổ chức dạy học này sẽ khó có thể đáp ứng được các nhu cầu khác nhau của các cá nhân ở các TĐ khác nhau, nên trong thực tế, nó được sử dụng rất hạn chế. Cần lưu ý rằng khi sử dụng hình thức dạy học này, GV phải chú ý lựa chọn và điều chỉnh nội dung sao cho phù hợp với các đối tượng ở các NTĐ khác nhau.

Tổ chức dạy học cho từng nhóm trình độ

Khi làm việc với từng NTĐ, GV có cơ hội chuyển tải những nội dung kiến thức hay hướng dẫn HS thực hành làm bài cụ thể. GV có thể cung cấp những thông tin, trình bày, giải thích những sự vật, hiện tượng hay tổ chức trao đổi với HS. Để duy trì hoạt động học tập của các nhóm, GV phải đưa ra những bài tập hay nhiệm vụ để HS làm việc cá nhân hoặc cùng với các bạn trong nhóm nhỏ. Chính vì vậy, chất lượng dạy học trực tiếp của GV có liên quan trực tiếp với chất lượng quản lý học tập độc lập của HS trong những NTĐ khác có trong lớp học của mình.

Dạy học trực tiếp với nhóm trình độ sẽ có hiệu quả cao khi GV thực hiện những tương tác trực tiếp với HS trong nhóm cùng TĐ. Khi đó, các em thường tập trung lắng nghe lời giảng và tiếp thu bài nhanh hơn. Đây là hình thức tổ chức dạy học phổ biến ở LG hiện nay. Trong LG, để thực hiện dạy học trực tiếp với tất cả các NTĐ, GV phải di chuyển liên tục giữa các nhóm, đặc biệt trong những LG đầu cấp do các em chưa quen làm việc độc lập và chưa có khả năng tự quản cao. Ở mỗi NTĐ, hoạt động